

Sammanfattning utifrån Arbetsgruppernas reflektionsdokument

Dophandlingen i fokus i dopgudstjänsten

Reflektionen i dopgudstjänstgruppen har huvudsakligen gällt den särskilda dopgudstjänsten. Ur den kan sedan med lätthet lyftas de moment som behövs när dop firas i huvudgudstjänst. Fokus har varit på dop av barn, avsikten har dock samtidigt varit att forma en gudstjänstens struktur som kan användas oavsett den döptes ålder.

Dopet är för många en självklarhet, andra behöver nya förklaringar för att förstå vad dopet är. Att kommunicera dopets innebörd och betydelse visar sig vara svårt i en tid där traditionella religiösa begrepp inte längre finns att tillgå. I gruppen har det visat sig att tal om vatten, livgivande och kaos, är sätt som möjliggör kommunikation om dopets innersta.

Dopgudstjänster utformas idag många gånger utifrån sin kontext och har en tydlig lokal karaktär. Dessutom medverkar många gånger dopfamiljen i dopgudstjänsten på olika sätt. För att tillmötesgå dessa olika förutsättningar föreslår gruppen en grundstruktur där dopgudstjänsten delas in i olika avsnitt. Mellan dessa avsnitt är det valfritt var psalmer och sånger kan sjungas och doptal hållas. Det är också möjligt att mellan avsnitten foga in olika former av inslag som utförs av dem som deltar i dopgudstjänsten.

Många är delaktiga i dopgudstjänsten, vilket i grunden förändrat dopgudstjänsten på ett positivt sätt. Ibland kan det bli en på-scenen-gudstjänst med en engagerad publik. I reflektionsdokumentet om dopgudstjänsten utvecklas därför hur det är möjligt att på ett nytt sätt involvera hela församlingen, bl.a. genom växelsång eller växelläsning redan under gudstjänstens inledning. Förutom de obligatoriska bibeltexterna som finns i dopgudstjänsten i nu gällande kyrkohandbok från 1986, lyfts bibeltexten om Jesu dop fram.

Fokus för gruppens arbete har varit att själva dophandlingen ska vara höjdpunkten i dopgudstjänsten. Därför föreslås bl.a. att trosbekännelsen och dopfrågan kommer före ihållandet av vattnet, och dopbönen. Ett förslag är också att föräldrarna/faddrarna är med vid handpåläggningen vid dopet istället för vid befrielsebönen, då kyrkohandboksförslagets dopgudstjänstordning prövas i försöksförsamlingar. När det gäller gudstjänstens Sänding ges utrymme för lokala traditioner och en hög grad av delaktighet av dem som firar dopgudstjänst.

Några diskussioner har i dopgudstjänstgruppen varit mer omfattande än andra. En diskussion har gällt befrielsebönen, en annan smörjelse. Vad det gäller smörjelsen finns två motsatta åsikter i gruppen, vilket utvecklas i reflektionsdokumentet. Om befrielsebön råder

däremot konsensus i dopgruppen. Resonemanget om befrielsebönen kan sammanfattas enligt följande. Det onda är en del av de mänskliga villkoren. Vad gäller dop av barn finns en längtan hos föräldrarna att skydda barnet från världens ondska, men också en förhoppning att barnet inte ska bidra till att det destruktiva i världen förmeras. Människan har potential till det goda men också till det onda. Det krävs nyfödelse – denna möjlighet är avgörande både vid dopet, och för människans möjlighet att ständigt leva i sitt dop. Jesus gick efter dopet ut i öknen och kämpade mot djävulen. Gruppen har bedömt att det är en fråga om trovärdighet att befrielsebönen finns med i en reviderad dopgudstjänstordning.

"Tillsammans med er konfirmander"

Tidigt i konfirmationsgudstjänstgruppens samtal stod klart att det rådde konsensus i gruppen angående att den kommande kyrkohandbokens förstahandsalternativ för konfirmationsgudstjänst bör vara Konfirmationsmässa. Denna bedömning har gjorts eftersom det blivit allt vanligare att konfirmation och mässa firas på samma dag, ofta sammanhållet i en gudstjänst. De lokala variationerna och traditionerna är olika och gruppen menar en ordning för Konfirmationsmässa samtidigt behöver fungera i flera olika traditioner och för olika behov.

Enligt Kyrkoordningen handlar konfirmationen om att de döpta aktualiserar sitt dop. Samtidigt döps alltför många konfirmander under sin konfirmandtid och frågan om vad konfirmationen tillför för den som just döpts blir därför aktuell. I gruppen har diskuterats om konfirmationen är engångshandling, eller om man kan konfirmeras flera gånger. Konfirmationen har inte en tydlig och självklar teologisk tydning, varför konfirmationens innebörd är ett kontextuellt val i varje tid.

Strukturen med *Samling, Ordet, Mässa* och *Sändning*, har varit till hjälp när gruppen arbetat med konfirmationsmässan. Gruppen har strävat efter att föreslå en mässa som firas *"tillsammans med er konfirmander..."*. I gruppens förslag har ordet *"redovisning"* lämnats, till förmån för *"konfirmandernas predikan"*. Gruppen framhåller att musiken är en viktig del av konfirmationen. Konfirmanderna måste känna igen sig i musiken vid sin konfirmationsmässa.

Vigselgudstjänsten ska uttrycka mångfald och helhet

Under arbetet med vigselgudstjänsten har orden *mångfald* och *helhet* återkommit i vigselgudstjänstgruppen. Gruppen har därför utgått från dessa ord när arbetet sammanfattas:

Helhet i mångfalden – Vigselordningen i 1986 års handbok ger sken av att de som ska gifta sig är unga och just flyttar hemifrån. Så är inte fallet för de allra flesta brudpar idag. Brudpar har ofta barn, och många brudpar har varit gifta tidigare. En del brudpar kommer aldrig att kunna få barn, av åldersskäl eller av andra skäl. Den etniska, kulturella och religiösa mångfalden är stor både bland brudpar och bland gäster och hänsyn måste tas till detta i vigselgudstjänsten.

Gudstjänstlivet en helhet – Gruppen tänker sig att kyrkohandboken ska innehålla en (1) ordning för vigsel och att den ska följa strukturen för gudstjänstens ordo: samling, ordets del, handlingens del och sändning. Inom dessa delar behöver vissa moment finnas med. Eftersom mångfalden är stor, både i avseende på tradition och sammanhang, behöver momenten vara möjliga att formulera utifrån varje situation och brudpar. Det behöver också finnas några färdigformulerade förslag som är möjliga att använda i vissa fall, men gruppen tänker sig att det är momenten och inte formuleringarna som utgör ordningen.

Språket i vigseln – både symbolspråket och det talade språket behöver vara både högtidligt, och anpassat till människors verklighet. Det ska vara ett språk som bjuder in, inte ställer utanför, ett språk som är ickehierarkiskt, såsom vigseln i svensk tradition bygger på båda parternas frivilliga ja till varandra. Språket ska fungera både i det enkla sammanhanget och vid den stora pampiga vigseln och ta hänsyn till mångfalden.

Barnen - för många brudpar är anledning till att de gifter sig att de har fått barn. Barnen behöver känna att de är delaktiga i det som sker, men det är viktigt att det är brudparet som gifter sig och att barnen inte har ansvar för relationen. För en del barn är vigseln komplicerad och allas känslor måste respekteras.

Musiken i vigseln är oerhört viktig - både som gestaltning, tolkning, för minnet och för stämningen. För att vigseln ska bli den helhet som människor vill att den ska vara, krävs att musik och musikens placering väljs i nära samarbete mellan musiker, präst och brudpar. Gruppen framhåller att det ska finnas plats för musik när brudparet går in och går ut. Dessutom vill gruppen att det ska finnas plats för psalm/sång/instrumentalmusik mellan de olika delarna i vigseln. *Bibelläsning* ska finnas med i vigseln, som i alla gudstjänster. Vilken text som ska användas ska vara valbart, bland en mängd förslag. Vigseltal ska hållas.

Den juridiska delen av vigseln kräver att båda parterna är där samtidigt och att båda tillkännager sitt samtycke till äktenskapet. Vigselförrättaren ska också förklara att de två är makar och detta ska ske på svenska. Vigseln blir bara giltig om brudparet har lämnat intyg om hindersprövning till prästen och om prästen håller sig till Svenska kyrkans ordning.

Uttrycka det kristna hoppet, ge ram för avsked och överlämnande

Begravningsgudstjänstgruppen lyfter inledningsvis i sitt reflektionsdokument fram att den enskilde kyrkoarbetarens handlag är avgörande i mötet med de sörjande och för utformandet av varje begravningsgudstjänst. Kyrkohandboken är ett centralt arbetsredskap i detta uppdrag. Svenska kyrkans begravning skall uttrycka det kristna hoppet, ge form och ram för de sörjandes avsked och för överlämnandet av den döda i Guds händer.

I de kyrkliga handlingarna finns orden som öppnar och orden människan känner igen. Där finns också orden människan längtar efter och bävar för, samt orden människan behöver:

”NN, jag döper dig i Faderns och Sonens och den helige Andes namn.”

”Inför Gud och i denna församlings närvaro frågar jag dig NN: Vill du ta NN till din...”

”Av jord har du kommit. Jord skall du åter bli. Jesus Kristus är uppståndelsen och livet.”

Svenska kyrkans begravning skall kunna kännas igen både över tid, och i olika delar av landet. Begravning (och gravsättning) präglas samtidigt starkt av lokala traditioner och Svenska kyrkans begravningsgudstjänst måste kunna bära dessa, och vara igenkännbar över landet.

Samlingen, Ordet, Handlingen (överlåtelsen) samt *Sändningen* utgör begravningens ordo. Begravningen bär starka lokala traditioner och är samtidigt jämförelsevis konstant över tid. Gruppens förslag till begravningsgudstjänst återfinns i reflektionsdokumentets bilaga, med motiveringar huvudsakligen under rubriken "Inför framtiden". *Samlingen* bör syfta till att konsolidera de närvarande som församling och delaktiga. Gruppen föreslår därför tre alternativa inledningar: en med gemensamt läst inledningsord, en med växelläsning och en med bön. Bibelläsning kan gärna läggas i anslutning till griftetalet. Nuvarande bibelläsningar bör ses över, kompletteras och revideras, några rubriker bör strykas (se bilaga). Gruppen föreslår dessutom att man överväger att föreslå psalmverser som komplement till bibelläsningen.

Musikens roll i begravningarna bör förstärkas, om möjligt utan ökade kostnader för sorgehuset. Avskedet kan tydliggöras exempelvis genom förslag till avslutning där färdbön är ett av tre alternativ. Gruppen föreslår att man i denna ordning för begravningens avslutande följer kistan till väntande bil och där ber slutbön och välsignelse, samt eventuellt sjunger en psalm.

Svenska kyrkan bör i framtiden ha en begravningsgudstjänst för alla oavsett ålder. Gruppen menar att alternativ för det späda eller dödfödda barnets begravning skall rymmas i denna enda begravningsordning och att nuvarande ritual *Begravningsgudstjänst II* därför utgår. En sådan förändring speglar samhällets syn på det lilla barnet som en fullvärdig människa, och möter också bättre samtidens behov av en mer fullödiga ordning för barnbegravning.

Gruppen konstaterar att begravningstraditionerna förändras allt snabbare, bl. a. beroende på teknisk utveckling. Under rubriken "Aktuella utmaningar" nämns några sådana exempel. Därför menar gruppen att förutom kyrkohandboken behövs kompletterande riktlinjer som svarar mot denna utveckling och som kan revideras återkommande. Riktlinjerna kan göras tillgängliga via internet.